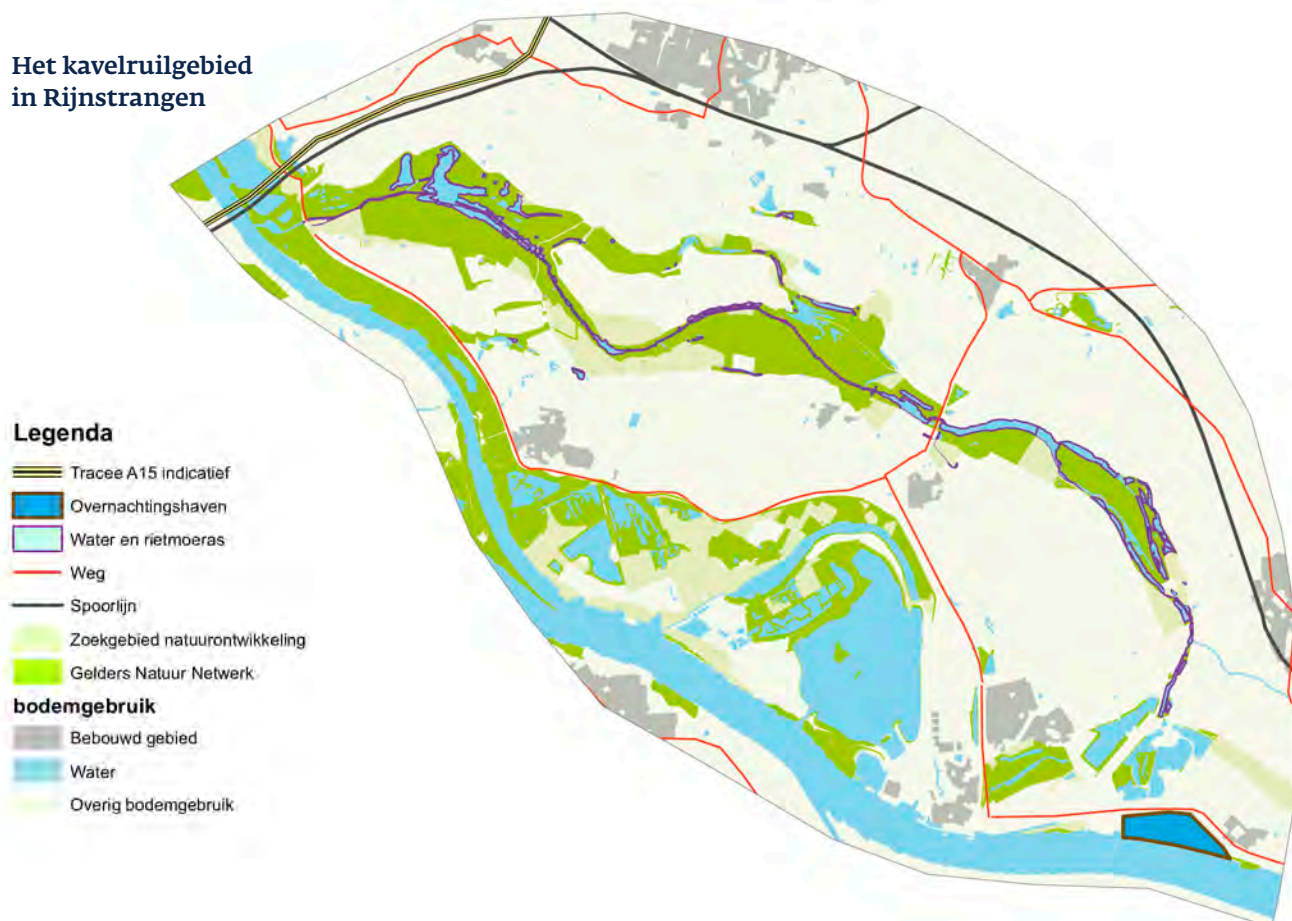


# Samen werken aan ons gebied

Nummer 14, juni 2021

In Rijnstrangen zijn de afgelopen zes jaar diverse kavelruilen geweest, waarvan de laatste in de Rosandse Polder de grootste is. Met deze ruilen is meer dan 265 hectare grond van eigenaar gewisseld voor natuur, landbouw, wandelpaden en natuurinclusief boeren. Daar zijn we trots op! In deze special komen verschillende betrokkenen bij de kavelruilen aan het woord. Ook kunt u de digitale slotbijeenkomst van 29 april nog eens terugkijken.

Het kavelruilgebied  
in Rijnstrangen



gebiedsproces **Rijnstrangen**

# Kavelruil Rijnstrangen nadert afronding

De vrijwillige kavelruil in Rijnstrangen nadert zijn afronding. Via vijf ruilrondes is in een tijdsbestek van 2015 tot 2021 een groot gebiedsproces op gang gekomen. De recent afgeronde kavelruil in de Rosandse Polder is de grootste. Totaal is meer dan 265 hectare grond gewisseld van eigenaar voor natuurontwikkeling en landbouwstructuurverbetering. Ook maakte Provincie Gelderland ruimte voor natuurinclusief boeren en wandelpaden.

De kavelruilen zijn mogelijk door de aankoop van percelen grond en drie bedrijven. Dat heeft geleid tot in totaal ruim 180 hectare om te ruilen. Hierdoor konden eigenaren percelen met elkaar ruilen, waardoor er ruimte ontstaat. Ruimte voor grotere kavels voor agrariërs, dicht bij de boerderij, zodat agrariërs makkelijker kunnen boeren. En ruimte voor bijvoorbeeld wandelpaden en natuurinclusief boeren.

De komende tijd rondt de provincie nog enkele ruilen af in de Pannerdense Waard en Driedorpenpolder.

Voor de zomer maakt de provincie de balans op over de resterende 30 hectare. De percelen waar de provincie geen bestemming voor heeft, worden verkocht.

## Resultaten

Ongeveer 55 eigenaren hebben in totaal 267 hectare grond geruild. Zo'n 134 hectare is beschikbaar voor natuurontwikkeling, waarvan 30 km bestaat uit hagen. Voor 22 bedrijven is de landbouwstructuur verbeterd, waarvoor 53 hectare is geruild. Bij vijf partijen is de ligging van 130 hectare verbeterd. Voor natuurinclusief boeren is 42 hectare beschikbaar. Gemeente Zevenaar en andere partijen realiseren ruim twaalf kilometer recreatieve paden en voor tien particulieren is de vorm van hun kavel en erf verbeterd. Deze resultaten van de kavelruil dragen bij aan extra ruimte voor een duurzaam rietmoeras en de daarbij horende moerasvogels. En daarmee aan de doelen van Provincie Gelderland.



Oud Zevenaarsedijk Oude Rijnstrang



Observatiepunt Rosandse Polder



Oud Zevenaarsedijk

# Natuurinclusief boeren in de Gelderse Waard en Rosandse Polder

**Rijnstrangen is onderdeel van het Natura 2000-gebied Rijntakken. Voor Provincie Gelderland zijn natuurinclusieve landbouw en het vergroten van biodiversiteit daarom belangrijk. Stichting Twickel wil in de Gelderse Waard en de Rosandse Polder natuurinclusief boeren. De inrichting sluit daar bij aan.**

Twickel sluit met het project in de Rosandse Polder aan bij de wens van Provincie Gelderland om meer natuurinclusief te boeren. Bij deze vorm van landbouw worden agrarische percelen anders ingericht en zijn de agrariërs – met een passend verdienmodel – nauw betrokken bij het beheer. Het project dient als voorbeeld voor andere Twickel-gronden. In de Gelderse Waard was Twickel hier al mee gestart. Hier zijn twee landbouwbedrijven: een akkerbouwbedrijf (Bouwplaats) en een melkveehouderij (Waardmansplaats). Jan Huigen junior boert op Bouwplaats. Hij heeft een akkerbouwbedrijf met vleesvee (Charolais). Tien procent van het landbouwareaal van de Bouwplaats is benut voor de aanleg van hagen, kruidrijk grasland en natuurstroken. Een biologische melkveehouder nam de pacht over van de Waardmansplaats. Het gaf eigenaar Twickel de mogelijkheid om zo'n vijftien procent van het areaal van dit bedrijf om te vormen tot natuur.

## Vergroten biodiversiteit

Om natuur en landbouw weer meer met elkaar te verbinden, plantte Stichting Twickel langs alle agrarische percelen struweelhagen of knotwilgen. Aan weerszijden liggen bovendien botanische

graslandstroken of akkerranden. Samen zo'n 17 meter breed. Het moet de biodiversiteit in dit gebied verhogen. Op deze stroken mogen geen mest en gewasbeschermingsmiddelen gebruikt worden. De akkerranden worden niet geoogst, zodat ze in de winter als voedselvoorziening voor dieren en vogels dienen. 'Bijna zeven kilometer struweelhagen hebben we aangeplant. De hagen bestaan voor 80 procent uit meidoorn en 20 procent uit besdragende inheemse struiksoorten', legt Wilke Schoemaker, beheerder bij Stichting Twickel, uit. 'Naast struweelhagen hebben we ook 700 meter aan knotbomen aangeplant. Vorig jaar hebben we al zes kilometer struweelhagen aangelegd op eigen grond. We verstevigen de natuur en leggen ecologische leef- en verbindingstroken aan langs de agrarische percelen om zo de natuurgebieden te verbinden door een groene dooradering.'

## Natura 2000

Er zijn vijftien Natura 2000-gebieden in Gelderland, waarvan Rijnstrangen er één is. De provincie werkt in deze gebieden aan het beschermen, herstellen en versterken van de natuur. In de Rosandse Polder betaalt de provincie het merendeel van de kosten van de beplanting en de aanleg van landschapselementen. Ook compenseert de provincie de waardedaling voor omvorming van agrarische grond naar natuurgrond. Stichting Twickel beheert straks de gronden en maakt daarvoor gebruik van de provinciale subsidieregeling voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb).



Werkzaamheden Rosandse Polder



Grasland Gelderse Waard



Wandelaars in de Rosandse Polder

## Informatiebord Rijnstrangen

Om de bezoekers te laten weten dat er in het gebied gewerkt wordt aan natuurinclusieve landbouw, landschapselementen en wandelpaden, liet Provincie Gelderland een informatiebord plaatsen. Ook valt te lezen welke partijen via kavelruil samen werken aan



Informatiebord over werkzaamheden

natuurontwikkeling, landbouwstructuurverbetering, natuurinclusiviteit, landschapsherstel en recreatie. Aan de hand van een vogelvluchttekening zien passanten het eindbeeld. Deze tekening is van Dirk Oomen van Ontwerpbureau Oomen.



Tekening vogelvlucht Rijnstrangen

---

## Kavelruilen is een kwestie van vertrouwen

**Sinds 2016 zijn ze al bezig in Rijnstrangen. De mannen van de kavelruil. Het zou een jaar moeten duren. Inmiddels is er een aantal jaren verstreken en nadert de kavelruil in Rijnstrangen z'n afronding. In gesprek met kavelruilcoördinatoren Harrie Swarte en Theo Melissen.**

### Wat doet een kavelruilcoördinator?

Harrie: 'Als kavelruilcoördinator voer je overleg om wensen van grondeigenaren in kaart te brengen. Daarnaast inventariseer je ook de mogelijke oplossingen voor hun wensen of ga je daar naar op zoek. Vaak geven mensen zelf al suggesties. Daarnaast beschikken we over kaartmateriaal waarop we kunnen zien wie eigenaar van de grond is. Een kavelruilcoördinator kijkt vooral naar de kansen. Door wat te puzzelen kom je vaak uit op een betere verkaveling. Daarbij moeten we rekening houden met de geruilde oppervlakten, toegankelijkheid van het perceel, bijzondere afspraken, zoals bijvoorbeeld recht van overpad of jachtrechten. Alle gronden worden getaxeerd door onafhankelijke taxateurs. Als geruilde percelen in taxatiewaarde of in oppervlakte verschillen, vindt er verrekening plaats.'

### Wat heb je nodig als kavelruilcoördinator?

Harrie: 'Grond en de gunfactor. Om te kunnen ruilen heb je grond nodig. Grond geeft ruilmogelijkheden en daarmee krijg je ruilprocessen op gang. Provincie Gelderland kocht 130 hectare grond, waarmee we aan de slag konden. Daarnaast moeten mensen elkaar

ook wat gunnen. Grond is emotie, want grond is soms al jaren in de familie en het is dan lastig om daar afstand van te doen. Met die emoties heb je te maken als kavelruilcoördinator. We zijn veel op pad en voeren enorm veel gesprekken. Kavelruilen is een kwestie van vertrouwen. Wat mensen je vertellen in vertrouwen, breng je niet naar buiten, maar bij het zoeken naar oplossingen houd je er wel rekening mee.' Theo vult aan: 'Je moet vooral de meerwaarde van de kavelruil bespreken, maar het is ook van belang begrip te tonen voor ieders persoonlijke situatie. Anders loopt het vast. Daarom moet je zelf enthousiast zijn en de voordelen aangeven, dan neemt men het enthousiasme over.'

### Waarom heeft het zo lang geduurd?

Harrie: 'We zijn gestart met ons vijven. Herman Janssen, Frans Baack en Harm Vister waren er in het begin ook nauw bij betrokken. We voerden in die tijd veel 'massagegesprekken'. Deze werden gevoerd om mensen enthousiast te maken voor de kavelruil. Uiteindelijk bleek de kavelruil door bedrijfsverplaatsing en bedrijvenaankoop veel complexer, waardoor een jaar niet haalbaar bleek. De ruilingen betroffen verder niet alleen gronden van agrarische ondernemers, maar ook van stichtingen en kerkelijke organisaties. Dat maakte het gecompliceerder. Uiteindelijk hebben we vanwege de voortgang de kavelruil in vijf ruilingen op moeten splitsen.'

## Wat is het succes?

Harrie: 'Voor veel mensen is de verbetering van de ligging van de grond ten opzichte van bedrijfsgebouwen of een meer logische indeling van de kavels een succes. Dat Twickel en Huis Sevenaer hun percelen hebben kunnen inrichten voor natuurinclusief boeren is goed voor planten en dieren. Net als dat we gebieden met elkaar hebben kunnen verbinden, waardoor de positie voor de natuur enorm verbetert. Alles is meer op zijn plek komen te liggen en er is een duidelijker scheiding tussen landbouw en natuurground ontstaan. En dat de gemeente wandelpaden kan ontwikkelen is ook een mooi resultaat.' Theo vult aan: 'Daarnaast hebben we ook veel particulieren kunnen helpen, bijvoorbeeld met een inrit op een andere plek of een aanpassing van de huiskavel. Het mooie aan het gebied is de diversiteit. Alles is vertegenwoordigd in het gebied. In de Rosandse Polder is het meeste gebeurd: landbouwgrond, natuur, wandelen, allerlei facetten zitten erin.'

## Waar liepen jullie tegenaan?

Theo: 'Tijdens de ruilperiode had de melkveehouderij een slechte periode, waardoor er minder financiële armslag was. Dat gaf stagnatie. Verder waren er twijfelende ondernemers. Wil ik wel verder met mijn bedrijf? Destijds verliet een van de boeren het gebied om elders verder te boeren. Dat had behoorlijk invloed op het gebied en zorgde voor beweging. Er kwamen zo meer ruilmogelijkheden. Achteraf waren er ook wel mensen die spijt hadden dat ze niet ingestapt waren, maar dat is het ondernemerschap. Durf je het aan of niet? Daarnaast was er een grote natuuropgave. Voor de extra natuur vonden we wel begrip, maar hoe ga je dat realiseren? Stichting Twickel bood daarin een oplossing.' Harrie vervolgt: 'Verder was het niet particuliere eigendom groot in dit gebied. Dat is een nadeel wanneer er daarbij geen financiële ruimte is voor overbedeling. Percelen zijn natuurlijk nooit even groot en dan wordt het lastig ruilen. Individuele agrarische ondernemers bleken wel wat flexibeler dan organisaties en instellingen. Hoewel het voor boeren wel lastig was dat de overheid iets van ze wilde. Je ziet als boer wel voordelen van zo'n vrijwillige kavelruil, maar steekt er niets achter?'

## En het geheim?

Harrie: 'Het geheim is geduld, doorzettingsvermogen en het winnen van vertrouwen. We gooien niet zo gauw het bijltje erbij neer. We hebben een paar keer gedacht dit komt niet goed. Theo legt uit: 'Als zoveel partijen meedoen, dan hangt alles als een ketting aan elkaar. Als een iemand de ketting verbreekt, kun je opnieuw beginnen.' Harrie: 'Na een diepe zucht gingen we dan toch weer verder. Mensen inschakelen die misschien iets in beweging kunnen brengen of nogmaals op bezoek gaan en opnieuw uitleggen wat het belang van de ruil is. Doordat je waarmaakt wat je zegt, kun je op basis van het opgebouwde vertrouwen vaak weer verder.'

## Klaar? Wat nog te doen?

Harrie: 'We zijn nog niet helemaal klaar, maar we hopen het dit jaar af te ronden. De provincie heeft nog 30 hectare ruilgrond en is nog in gesprek met partijen in de Pannerdense Waard en Driedorpenpolder waardoor er mogelijk nog percelen geruild worden.'

## Theo over Harrie:

*'Een prettig persoonlijkheid en fijn om mee samen te werken, zet zich enorm in en komt afspraken na. Harrie lost het altijd goed op als hij soms een moeilijke boodschap moet brengen.'*



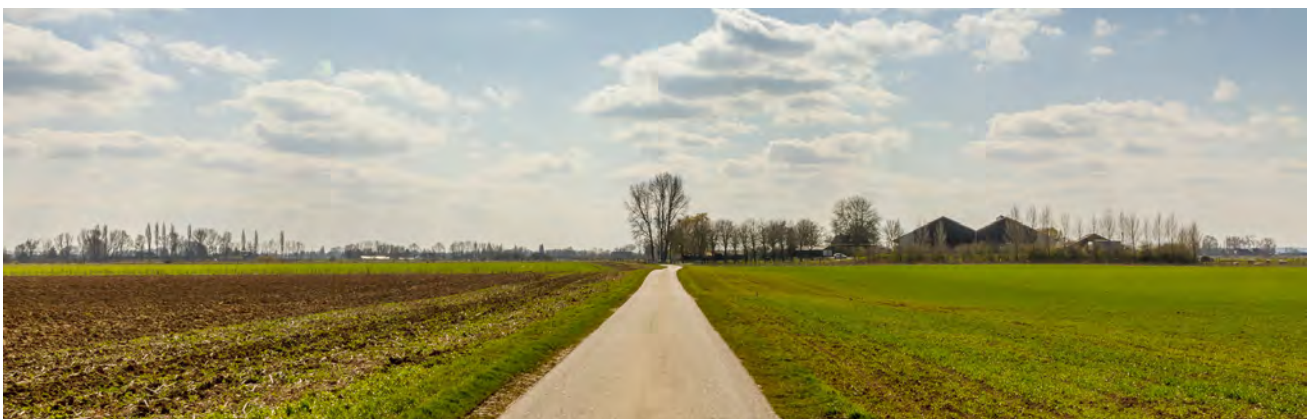
Harrie Swarte

## Harrie over Theo:

*'Theo is een agrarische ondernemer die denkt vanuit kansen van andere ondernemers, brengt die in beeld en helpt mensen over hun bezwaren heen te stappen. Hij is iemand met een positieve levensvisie en spreekt de taal van de lokale agrariërs.'*



Theo Melissen



Boerderij Gelderse Waard



Boerderij Huigen

## Boer Jan kan vooruit in de Gelderse Waard

**Jan Huigen junior (28) boert op de Bouwplaats. Hij heeft daar sinds enige tijd een akkerbouwbedrijf met vleesvee (Charolais). Hij boert natuurinclusief in de Gelderse Waard. Wat houdt dat precies in?**

Samen met zijn vader Jan Huigen senior (67) heeft Jan ook in Pannerden een akkerbouwbedrijf van 70 hectare met vleesvee. Ze verbouwen onder andere poot- en consumptieaardappelen, uien, wintertarwe, zomergerst, zomerkoolzaad, snijmais en graszaad. Om op termijn ook toekomst te hebben, wilde Jan junior graag uitbreiden.

### **Pachtovername**

Jan zag toekomst en een nieuwe uitdaging in de Gelderse Waard, want voormalig pachter van de Bouwplaats had geen opvolger. In 2015 ging Jan in gesprek met hem en daarna gingen ze gezamenlijk met verpachter Stichting Twickel praten. Deze ging akkoord met Jan als pachter. 'Eerst hebben we samengewerkt via een maatschap en per 1 januari heb ik het bedrijf volledig overgenomen. De bouwplannen van het akkerbouwbedrijf in Pannerden en in de Gelderse Waard hebben we samengevoegd. De bedrijfsvoering van beide bedrijven loopt wat door elkaar heen. Ik doe het meeste vanuit de Gelderse Waard, want ik woon nu op de Bouwplaats. Hier is ook een schuur voor het vleesvee en een opslag voor aardappels en uien', vertelt Jan.

### **Andere boeg**

Twickel greep de overname van de pacht aan om het wat betreft bedrijfsvoering over een andere boeg te gooien. Jan moest natuurinclusief boeren. Dat is een vorm van duurzame landbouw die gebruikmaakt van de natuurlijke omgeving en deze integreert in de bedrijfsvoering. Daarnaast draagt natuurinclusieve landbouw actief bij aan de kwaliteit van diezelfde natuurlijke omgeving en heeft een positief effect op de biodiversiteit. Tien procent van het landbouwareaal van de Bouwplaats is benut voor de aanleg van hagen, kruidenrijk grasland en natuurstroken. Provincie Gelderland droeg hier financieel aan bij. Dankzij de kavelruil in Rijnstrangen kwamen de percelen nog gunstiger en aaneengesloten te liggen.

### **Natuur volwaardige tak**

Op de Bouwplaats is vleesvee en natuurbeheer een volwaardige tak. Jan Huigen: 'Je hebt oppervlakte nodig om natuurinclusief te boeren, want je kunt je areaal niet maximaal inzetten voor de landbouw. Ik pacht hier 85 hectare bouwland en 70 hectare natuur. Ik wil naar 50 zoogkoeien toe. De koeien gaan we ook inzetten voor het beheer. Het bedrijf heeft voor het weiden, maaien en hooien de beschikking over grote delen van de zomerkades die rondom de Gelderse Waard liggen. Ik kies voor een gesloten bedrijf. Dat betekent dat een eigen stier voor jonge kalfjes zorgt en dat we het jongvee zoveel

mogelijk aanhouden en zo weinig mogelijk dieren aanvoeren. Daarnaast werken we met een gesloten kringloop. Dat betekent dat stro en hooi en voer van eigen land komt en dat we de mest van de koeien weer gebruiken op het land. Dankzij het nieuwe verdienmodel komt er een potstal. Dat had anders niet gekund. Het wordt een simpel gebouw met veel ruimte. Samen met Twickel hebben we regels opgesteld en afspraken gemaakt over het beheer. Ik mag bijvoorbeeld voor een bepaalde datum niet maaien. Hier kan ik prima mee werken. We werken met 'natuurpacht' en ik betaal in ruil voor het beheer nauwelijks pacht. Ook komt een deel van het beheersgeld uit de subsidieregeling Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) van Provincie Gelderland.'

### **Extensievere landbouw is trend**

'Ik ben iemand van denken in kansen en mogelijkheden. De aandacht voor natuur wordt in de toekomst alleen maar meer. Daarnaast zie je een verschuiving naar een extensievere landbouw. Met dit bedrijf spelen we in op die ontwikkeling. Ik ben akkerbouw- én veerman. Vleesvee kost mij weinig tijd en kan ik goed combineren met de piekperiodes in de akkerbouw. Ons akkerbouwbedrijf is een gangbaar bedrijf. Toch waren we daar ook al bezig met duurzamer werken. We werken bijvoorbeeld meer met compost, groenbemester en vaste mest. Ook gebruiken we bijna geen kunstmest. Ondanks dat we niet biologisch willen worden, zoeken we wel naar een soort balans. Zo dicht mogelijk bij de natuur. En als je natuurinclusief boert moet je ruimdenkender zijn ten opzichte van traditioneel. Verder bieden we alle ruimte aan natuurvrijwilligers op ons bedrijf, zoals patrijzertellers. Ik ben erg blij met de kans die ik heb gekregen. Ik kan vooruit', besluit Jan.



Jan Huigen



In de studio met aan tafel v.l.n.r. Peter Drenth, George Meurders, Harrie Swarte en Belinda Elfrink

## Uitzending Kavelruil Rijnstrangen

Op 31 maart vond de aktepassering van de kavelruil in de Rosandse Polder plaats. De meest omvangrijke kavelruil binnen het kavelruilproject in Rijnstrangen. Ter gelegenheid daarvan organiseerde de provincie op donderdag 29 april een digitale slotbijeenkomst met prachtige opnames van het gebied. Verschillende betrokkenen deden tijdens de livestream uit de doeken waarom de kavelruil voor hen van belang is. Er is grond geruild ten bate van landbouwstructuurverbetering en natuurontwikkeling. En er is ruimte gemaakt voor recreatieve paden en natuurinclusief boeren.

### Gasten digitale uitzending

Dagvoorzitter George Meurders ontving de volgende gasten:

- Harrie Swarte, kavelruilcoördinator voor een terugblik op het kavelruilproces Rijnstrangen
- Peter Drenth, gedeputeerde voor landbouw, natuur en landschap en biodiversiteit, gaat in op de behaalde doelen voor dit gebied van provincie Gelderland: landbouwstructuurverbetering en natuurontwikkeling.

- Belinda Elfrink, wethouder gemeente Zevenaar, met in haar portefeuille land- en tuinbouw, recreatie & toerisme en natuur en landschap, vertelt over het wandelpadenplan en de Mauritswerken.
- Anja van Norel, directeur van Landgoed Huis Sevenaer, en Egbert Jaap Mooiweer, directeur rentmeester bij Stichting Twickel, vertellen over de voordelen van de kavelruil voor de mogelijkheden voor natuurinclusief boeren en biodiversiteit.

De digitale bijeenkomst is terug te zien via [www.gelderland.nl/Rijnstrangen](http://www.gelderland.nl/Rijnstrangen).

### AVG

Voor het verzenden van deze nieuwsbrief maken wij gebruik van gegevens over uw naam, adres en woonplaats. Deze zogeheten NAW-gegevens hebben wij verkregen via het openbaar register van het Kadaster. De gegevens worden uitsluitend gebruikt voor verzending van deze nieuwsbrief en worden niet aan derden verstrekt.

Mocht u geen prijs meer stellen op het ontvangen van deze nieuwsbrief, dan kunt u dat laten weten aan de omgevingsmanager van het gebiedsproces Sylvia Peeters-Som. Uw gegevens worden dan verwijderd uit het bestand.

Meer informatie over ons privacybeleid kunt u vinden via de link [www.gelderland.nl/Privacyverklaring](http://www.gelderland.nl/Privacyverklaring).

### Provincie Gelderland

Sylvia Peeters-Som  
Projectleider/omgevingsmanager  
Postbus 9090  
6800 CX Arnhem  
026 359 81 20  
[s.peeters@gelderland.nl](mailto:s.peeters@gelderland.nl)  
<https://www.gelderland.nl/Rijnstrangen>